

Hold av verpehøns

ØKENDE ETTERSPORSEL

ETTER ØKOLOGISKE EGG

Etterspørselen etter økologisk egg har hatt en formidabel økning. Dette har ført til at det er underskudd på økologisk egg i markedet. Har du lyst til å produsere økologisk egg, og er nysgjerrig på hva som må oppfylles av regler? Her finner du en enkel presentasjon av hva du må tenke på. Regelverket angir bare minimumsreglene. Skal du lykkes, er det viktig med god motivering og agronomisk kunnskap. Flere av varemottakene har bygget opp sin veilederkompetanse på økologisk eggproduksjon, og Norsk Landbruksrådgiving og andre har veiledningskompetanse som du kan benytte deg av også når det gjelder bygningsplanlegging.

HVA SIER REGLENE

Alle som skal produsere, selge eller markedsføre landbruksprodukter som økologiske, må være tilknyttet Debios kontrollordning for økologisk produksjon. Kontrollordningen innebærer blant annet minst ett årlig besøk på gården for innhenting av driftsopplysninger som grunnlag for sertifisering. Før du eventuelt tar kontakt med Debio for innmelding i kontrollordningen, bør du ta en gjennomgang av regelverket for å se på muligheter og hva som passer deg og din produksjon. Nedenfor er det listet opp noen viktige forhold som gjelder økologisk eggproduksjon.

OMLEGGING OG KARENSTID

Omlegging av husdyrholdet henger sammen med omlegging av arealer. Derfor bør ikke omlegging av husdyrholdet påbegynnes før en tilstrekkelig andel med fôr kan godkjennes som økologisk. Det må også sikres at det er grunnlag for å opprettholde en kontinuerlig økologisk godkjenning etter karenperioden.

Økologisk husdyrhold krever tilhørende økologisk areal. Men ettersom økologisk fjørfehold stort sett er basert på kraftfôr, er minimumskravet tilgang til luftegård/uteareal, og noe areal til grovfôrproduksjon i og med at hønene skal ha tilgang på noe økologisk grovfôr.

Når omleggingen av husdyrholdet på en driftsenhet starter, skal derfor alt areal som skal brukes til luftegård og fôrproduksjon, ha status som økologisk eller karens.

Karenstiden for konvensjonelle husdyr er den perioden dyret må føres og stelles etter reglene for økologisk produksjon, før dyret eller produkter fra dyret kan omsettes som økologisk. **Karenstid for egg er seks uker, men det er en forutsetning at unghønene som kjøpes inn er underlagt et oppal med spesielle betingelser (jf. «Dyrenes opprinnelse og innkjøp av dyr»).**

GODKJENNING OG IDENTIFIKASJON AV ANIMALSKE PRODUKTER

I økologisk husdyrhold skal alle enkelt dyr på én og samme driftsenhet oppdrettes i samsvar med reglene for økologisk produksjon.

Dersom enkelt dyr i en ellers godkjent besetning ikke tilfredsstillter kravene – for eksempel fordi de er nyinnkjøpte eller på grunn av sykdomsbehandling – skal disse lett kunne identifiseres, og produkter fra slike enkelt dyr kan ikke omsettes som økologiske før etter en karenperiode eller en tilbakeholdelsestid ved bruk av legemidler.

Dyr som fødes eller fraktes inn i økologiske besetninger, skal forbli i økologiske driftssystem resten av livet. Dette betyr at

Hold av verpehøns

driftsopplegget ikke kan baseres på å veksle mellom økologisk og konvensjonelt husdyrhold. Besetninger som må tilbakesettes grunnet uforutsette årsaker, eller som er tilbakesatt grunnet regelbrudd, kan gå inn i ny omleggingsperiode.

PARALLELLPRODUKSJON

Økologisk og konvensjonell produksjon innen samme virksomhet kalles parallellproduksjon. En virksomhet omfatter skifter, luftegårder, bygninger og lokaler, inkludert blant annet lager for fôr og strø. En virksomhet kan bestå av flere driftsenheter.

Det er tillatt med både økologisk og konvensjonell husdyrproduksjon som atskilte driftsenheter innen samme virksomhet under følgende forutsetninger:

- ved oppdrett av ulike arter
- den økologiske produksjonen skjer i en driftsenhet der husdyrrom og arealer er klart atskilt fra konvensjonelle enheter
- produsent kan dokumentere klar atskillelse ved innkjøp av økologisk og konvensjonelle innsatsvarer og dyr (regnskap/bilag)
- den konvensjonelle driftsenheten skal være tilgjengelig for fysisk inspeksjon

Økologiske driftsenheter skal være klart atskilt fra konvensjonelle driftsenheter. I en økologisk driftsenhet er det forbudt å oppbevare andre innsatsvarer enn de som er tillatt brukt i økologisk landbruk. Dersom det er aktuelt med både økologisk og konvensjonell produksjon på virksomheten, må det gå frem av driftsbeskrivelsen hvor de økologiske og ikke-økologiske dyrene er plassert. Rutiner for atskilthet når det gjelder fôring, fôrlager, merking, beitebruk osv. må beskrives i driftsbeskrivelsen. Det er altså lov å ha for eksempel et økologisk godkjent hønehold og konvensjonelt storfehold på virksomheten, men det er krav om atskilte bygninger eller lokaler osv.

DYRENES OPPRINNELSE OG INNKJØP AV DYR

Ved valg av raser og avlsdyr skal det tas hensyn til dyrenes evne til å tilpasse seg de lokale forholdene på driftsenheten, deres levedyktighet og motstandsdyktighet mot sykdommer. Raser som er disponert for spesielle sykdommer eller helseproblemer, skal ikke brukes.

Ved etablering av husdyrbesetning skal dyrene i utgangspunktet være godkjent økologiske. Når det gjelder eggproduksjon, drives det meste i dag etter prinsippet «alt inn, alt ut». Det vil si at det kjøpes inn unghøner som gjennomgår en produksjonssyklus før de slaktes. Det finnes ikke et spesifikt regelverk for oppal av unghøner, og av den grunn er det kun krav om at oppalet skal være underlagt eget kontrollregime. Følgende gjelder for innkjøp av unghøns:

- unghøner til eggproduksjon skal være maksimalt 18 uker gamle
- unghønene må ha fått økologisk fôr og veterinærbehandling i henhold til reglene for økologisk husdyrhold fra de var tre dager gamle. De må i tillegg gjennomgå en seks ukers karenperiode før de kan levere økologiske egg
- for å unngå en periode med ikke-økologiske egg, anbefales det å kjøpe inn 15-16 uker gamle unghøner

Det finnes egne oppdrettere av unghøns som har fått sitt driftsopplegg godkjent av Debio for levering til økologiske eggprodusenter.

BYGNINGSMESSIGE KRAV

Fjørfe skal oppdrettes frittgående og ikke holdes i bur. Dette gjelder også de nye «miljøburene». Aviarier er tillatt i økologisk produksjon.

Hold av verpehøns

Bygninger til alt fjørfe skal oppfylle følgende minstekrav:

- minst en tredjedel av gulvarealet skal være fast (ikke ha spalter eller strekkmetail) og være dekket med strø i form av halm, flis, sand, torv eller annet
- i husdyrrom til verpehøner skal en tilstrekkelig stor del av nettogulvarealet, være beregnet på oppsamling av gjødsel, for eksempel under vaglepinnene
- husdyrrommene skal ha vaglepinner tilsvarende minst 18 cm per fugl
- i husdyrrom til verpehøner skal det være tilgang til verpekasser. Det skal være maksimalt 7 verpehøner per rede eller ved fellesrede 120 cm² per fugl.
- husdyrrommene skal ha inngang- og utgangsåpninger av en størrelse som passer til fuglene, og med en samlet lengde på minst 4 m per 100 m² av det arealet i huset som fuglene har tilgang til
- største flokkstørrelse er 3000 verpehøner
- det skal maksimalt være 6 verpehøner per m² på innearealet

En avdeling i et fjørfehus skal bare inneholde én flokk. Hvis et fjørfehus deles i flere avdelinger, kan oppdelingen bestå av netting fra gulv til tak. Det er mulig å ha gjennomgående fôringsanlegg og eggtransportbånd.

For verpehøner kan naturlig dagslys suppleres med kunstig belysning for å sikre lys inntil 16 timer hver dag, forutsatt en sammenhengende hvileperiode om natten uten kunstig lys på minst åtte timer. Av hygieniske grunner skal bygningene tømmes for alle fjørfe mellom hvert innsett. I denne perioden skal bygningene og utstyret rengjøres og desinfiseres.

Luftegård

Fjørfe skal ha tilgang til en utendørs luftegård når værforholdene tillater det, og skal når det er mulig, ha slik tilgang i minst en tredel av livet sitt. Disse utendørs luftegårdene skal være dekket hovedsakelig med vegetasjon, gi rimelig ly og gi dyrene lett tilgang til mat og vann. Forholdene skal tilrettelegges med overbygget

utgang/ly slik at fjørfeet vil gå ut og benytte luftegården, for eksempel med å hengenett (kamouflasjenett) over deler av ut/inngangen. Det skal gjøres tiltak for å venne fjørfeet til å bruke utearealet daglig. Luftegården skal utgjøre minst 4 m² per fugl. Luftegården skal stå ubenyttet i en periode på 3 måneder mellom hvert innsett. Hensikten med å la utearealet «hvile», er å gi mulighet for etablering av ny vegetasjon og sanere smitte.

FÔR OG FÔRING

Fôringen må være allsidig og tilpasset behovene til det enkelte dyreslag. Fôret skal oppfylle dyras ernæringsmessige behov i ulike faser av deres utvikling. Gården bør i størst mulig grad være selvforsynt med økologisk fôr. Dyrene skal fortrinnsvis fôres med fôr fra egen driftsenhet. I mangel av slikt fôr, kan fôr fra andre virksomheter som driver økologisk benyttes.

Fôring av høner er i alt vesentlig basert på kraftfôr, men noe grovfôr skal benyttes som «miljøfôr» og sysselsetting. Det stilles ingen krav til at fôr utover dette må komme fra egen eiendom. Kraftfôr kan dermed kjøpes inn som i konvensjonelle besetninger, men skal selvsagt være økologisk godkjent.

Tilskuddsfôr

Det finnes flere typer vitamin- og mineralblandinger som er godkjent til økologiske dyr. For høner er det tillatt å bruke skjellsand som «tippekjell».

SYKDOMSFØREBYGGING OG VETERINÆRBEHANDLING

Forebyggende dyrehelsetiltak står sentralt i økologisk husdyrhold og skal bygge på følgende prinsipper:

- valg av egnede raser eller avlsdyr
- et dyrhold tilpasset de forskjellige artenes behov, som fremmer stor motstandsdyktighet mot sykdom og forebygger infeksjoner

Temaark 13

i serien med kortversjoner til regelverket for økologisk landbruksproduksjon

Hold av verpehøns

- bruk av fôr av god kvalitet sammen med regelmessig mosjon og tilgang til beiter, noe som stimulerer dyrets naturlige immunforsvar (f.eks. sambeiting eller vekselbeite for å redusere parasittpress)
- passende besetningsstørrelse for å unngå dyrehelseproblemer som kan oppstå som følge av for stor tetthet

Når dyr likevel blir syke eller skadet, skal de behandles omgående, og om nødvendig isoleres. Ved sykdom skal hensynet til dyrevern være avgjørende for valg av behandlingsmetode. Valg av behandlingsmetode bør skje i samråd med veterinær. Ved bruk av reseptpliktig veterinærmedisin er tilbakeholdelsestiden for økologiske dyr eller produkter dobbelt så lang som i konvensjonelt husdyrhold. For høns vil det si at hvis det blir aktuelt med medisiner for eksempel gjennom medisinblandere som går i drikkevannet, er tilbakeholdelsestiden for eggene det dobbelte av konvensjonell tilbakeholdelsestid.

ER DETTE NOE FOR DEG?

Trenger du flere detaljer og mer detaljert informasjon om regelverket, se Regelverksveileder økologisk landbruk fra Mattilsynet. Den finner du på Debios hjemmeside under fanen «Ressurser».

For råd og veiledning om bygninger til økologisk eggproduksjon, kontakt din varemottaker, eller Norsk Landbruksrådgivning.

NYTTIGE LENKER/HENVISNINGER

Debios hjemmeside. Her finner du regelverk og veiledere, samt kontaktinformasjon – www.debio.no

Norsk Landbruksrådgivnings hjemmeside – www.nlr.no

Regelverksveileder økologisk landbruk – utfyllende informasjon om regelverket for økologisk landbruksproduksjon <https://goo.gl/Kk1b0v>

Sist oppdatert 16.05.2017

Serien er utarbeidet i samarbeid mellom Norsk Landbruksrådgivning, Mattilsynet og Debio. Serien er ment som en enkel måte å formidle teksten i Forskrift om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr (økologiforskriften). Kortversjonen er ikke et juridisk dokument som kan brukes som grunnlag for sertifisering, eller ved eventuelle tvister omkring regelforståelse. Ved eventuell uoverensstemmelse mellom kortversjonen og forskriften med forordning, er det forskriftsteksten som gjelder.